

УДК 356. 15:364-787.26:[327.8:316.32'06]

ОПЛАТ Д. М.

студент Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
при Президентові України (Дніпропетровськ, Україна)
E-mail: dmitrij.opilat@list.ru

БЛАГОДІЙНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ВЗАЄМОДІЯ СОЦІУМУ ТА ДЕРЖАВИ

У статті розглядається глобальні проблеми сучасного соціуму, в контексті якої благодійність набуває онтологічне і гносеологічне значення. Мета дослідження - розкрити важливість благодійності, як чинника розвитку, що забезпечує підвищення системних якостей соціуму, в якому поєднуються три гілки еволюції - природна, соціальна та діяльнісна. В висновку, зазначимо що завдяки синергетичного підходу в контексті розвитку нових стратегій взаємодії соціуму та держави, будується нове суспільство, вектором якого є глобальна парадигма розвитку.

Ключові слова і фрази: благодійна діяльність; філантропія; суспільство; державна політика; волонтерство.

Економічні, соціальні, політичні та культурні перетворення останніх десятиліть сформували передумови для появи в нашій країні інститутів благодійності, характерних для суспільств, які пройшли шлях модернізації. Чимале число фактів свідчить про розгортання процесів їх становлення, при тому що протікають вони не дуже гладко, не цілком гармонійно, а часом і суперечливо.

У подібних обставинах було б природно проведення широкого кола досліджень даного процесу як з специфічних позицій різних суспільних наук, так і в контексті міждисциплінарного синтезу.

Розглянемо поняття благодійності в соціальному сенсі, яке являє собою допомогу іншим особам за рахунок власного добробуту чи вільного часу і за умови, що надання цієї допомоги не завдає шкоди іншим особам і здійснюється в рамках закону. Благодійність повинна приносити користь не тільки безпосереднього благоотримувачів, але і суспільству в цілому.

Благодійність не може супроводжуватися порушенням прав людини, навпаки, вона, в першу чергу, спрямована на захист соціально-економічних прав особи і не може здійснюватися з порушенням закону [1].

За умов глобалізації ми все частіше звертаємо увагу на соціальні питання, що виникають по причині недостатньої кількості ресурсів держави, в наслідок чого благодійність стає фактором їх успішного вирішення. Розвиток благодійності, це складова ряду факторів, соціальних, економічних та культурних. Виховання населення має формувати в людях прагнення до покращення навколишнього середовища.

У даних умовах, коли наслідки фінансово-економічних реформ відчуються, насамперед, соціально незахищеними верствами населення,

особливу значимість в наданні допомоги незаможним набуває благодійна діяльність.

Одним з етапів розвитку благодійності стало створення благодійних фондів, що спеціалізуються в різних сферах: підтримці наукових, культурних, спортивних, навчальних проєктів, допомога сім'ям загиблих та поранених військовослужбовців, допомога дитячим будинкам, лікарням, надання коштів на дороге лікування та ін [2].

Соціальна політика держави, в ідеалі сама є не що інше, як інституціоналізація співпраці громадян в реалізації їхніх особистих філантропічних устремлінь. Чим ширше поле консенсусу, чим менш відчутна конфронтаційна складова соціальної політики, тим більше, за інших рівних умов ця політика стійка, сильна і передбачувана. Але консенсус в даному випадку це збіг особистих філантропічних устремлінь громадян. Чому ж для їх реалізації потрібні дії держави? Відповідь дає економічна теорія, і в дещо спрощеному викладі вона зводиться до наступного. Якщо громадянин не впевнений, що мета, заради якої він готовий витратити сили і кошти, буде підтримана силами і засобами досить багатьох співгромадян, для нього часто не раціонально вживати індивідуальні дії. Наприклад, пожертвування невеликої суми нічого не змінить у стані охорони здоров'я. Однак громадянин може охоче проголосувати за те, щоб цю суму вилучили у нього у вигляді податку, якщо він упевнений в тому, що, по-перше, будуть профінансовані схвалювані їм дії і, по-друге, завдяки оподаткуванню будуть залучені кошти та інших осіб. Існують, умовно кажучи, три рівня благодійної активності. Перший - той, на якому вона здійснюється суто індивідуально, не потребуючи скільки-небудь розвиненої інституціоналізації. На другому рівні вона представлена діяльністю формальних та неформальних структур громадянського суспільства, наприклад благодійних фондів. Інституціоналізація в рамках подібних структур дозволяє, з одного боку, об'єднувати зусилля, а з іншого - ефективно і контролюемого витратити пожертвування великих благодійників. Це, природно, допомагає досягати більш складних і значущих цілей, ніж на першому рівні. Але і для другого рівня існують межі, і там, де філантропічні цілі виходять за них, необхідно подальше ускладнення інститутів благодійності на основі їх вбудовування в інституційну рамки держави. Можливості досягнення соціальних цілей при цьому різко зростають. З цієї причини кількість залучаються і використовуваних ресурсів на третьому рівні значно більше, ніж на другому, не кажучи вже про перший. Однак перехід від рівня до рівня є, по суті, нарощування інституціональної оснащеності дій, але не зміна їх природи. Природа ж ця найбільш безпосередньо проявляється там, де благодійність не приховати оболонкою державної політики (картина затемнюється, якщо державу звикли сприймати як щось відокремлене по відношенню до громадян). Аналіз і прогноз зрілої соціальної політики неможливі поза контекстом благодійної діяльності.

Дуже важливим також є завдання розвитку саморегулювання у сфері благодійності та волонтерства в Україні. Необхідний перехід від існуючої

системи контролю за діяльністю благодійних організацій, здійснюваного майже виключно державними органами, до системи державно-громадського контролю, в якій поряд з державними органами беруть участь асоціації та об'єднання благодійних організацій. Формування і розвиток системи саморегулювання, змішаного державно-громадського контролю дозволяє забезпечити надійну багатоаспектну інформаційну систему, що має на меті розкриття діяльності благодійних організацій, необхідну як донорам та потенційним бенефіціарам, так і державі, охочому упевнитися в обґрунтованості надання можливих пільг на здійснення благодійної діяльності.

Дії влади не є визначальним чинником розвитку філантропічної діяльності. Проведені дослідження показує, наприклад, що філантропічна активність населення – головний першоджерело філантропічних ресурсів - ніде в світі не залежить вирішальним чином від наявності або відсутності податкових пільг на індивідуальні пожертвування. Міжнародні зіставлення також підтверджують, що в цілому правове регулювання філантропічної діяльності в Україні не надто відрізняється від правових режимів, діючих в зарубіжних країнах з високим рівнем розвитку філантропії. Разом з тим державна політика цілком здатна поліпшити рамкові умови благодійної діяльності і сприяти розкриттю потенціалу філантропії в Україні. Є можливість сформулювати деякі пропозиції, ґрунтуючись на результатах емпіричних досліджень [3].

Розглянемо світовий рейтинг країн, які мають на меті розвиток держави, та всіляко підтримують соціальні ініціативи громадян.

Таблиця 1. - Топ-20 країн у Світовому рейтингу благодійності: значення і показники за трьома видами благодійної діяльності

ТОП 20 Країн з високим рівнем благодійності	Місце в рейтингу у	Значення (%)	Допомога Нудженним (%)	Грошові Пожертвування (%)	Волонтерство (%)
Маньяма	1	64	49	91	51
США	2	64	79	68	44
Канада	3	60	66	71	44
Ірландія	4	60	64	76	41
Нова Зеландія	5	58	69	24	44
Австралія	6	56	65	66	37
Малазія	7	55	63	60	41
Великобританія	8	55	61	74	29
Шрі-Ланка	9	54	56	56	50
Тримідат і Табаго	10	54	75	49	37

Бутан	11	53	54	63	43
Нідерланди	12	53	54	70	34
Індонезія	13	51	48	66	40
Ісландія	14	50	52	70	29
Кенія	15	49	67	43	37
Мальта	16	49	43	78	25
Австрія	17	48	57	57	29
Данія	18	47	55	62	23
Іран	19	46	62	52	24
Ямайка	20	45	73	26	35

Ці країни демонструють потенціал зростання благодійного сектора в країнах, що розвиваються, в країнах з економічними ринками. За даними програми САФ «Майбутнє світової благодійності», якщо прогнози економічного зростання і підвищення рівня особистого добробуту громадян на найближчі двадцять років виявляться справедливими, мільйони людей у світі стануть представниками середнього класу. Якщо рівень благодійності зростатиме відповідно до зростання доходів населення, існує величезний потенціал для зростання благодійних пожертвувань, особливо в країнах зі швидко зростаючими ринками.

Ці данні є дослідженням громадської думки World BIEB World Пол 32 компанії Gallup. У 2013 році це дослідження проводилося більш ніж в 140 країнах, які спільно становлять близько 94% світового населення (близько 4960000000 чоловік). В рамках дослідження респонденти відповідають на питання, які зачіпають різні аспекти сучасного життя, в тому числі пов'язані з їх особистою участю у благодійній діяльності. Склад країн, що приймають участь в опитуванні, і питання, задаються в кожному регіоні, варіюються і визначаються щорічно компанією Gallup. Більш детальна інформація про методологію Gallup доступна в інтернеті [5].

У більшості країн, що беруть участь в дослідженні, анкетування проводиться серед 1000 представників репрезентативної вибірки населення по різних регіонах країни. Дослідження охоплює всю країну, включаючи сільські райони. Вибірка представляє усе цивільне населення країни старше 15 років, що не знаходиться в закритих установах. У великих країнах, наприклад, Росії та Китаї, анкетування проводиться по вибірці з мінімум 2000 чоловік, а там, де проведення соціологічних досліджень утруднене, опитуються від 500 до 1000 чоловік, але вибірка в будь-якому випадку повинна бути репрезентативною. Опитування не проводяться при певних обставинах, в тому числі якщо існує загроза безпеці співробітників компанії, що проводять опитування, і якщо мова йде про малонаселених островах в ряді країн і територіях, куди можна дістатися лише пішки, верхи або на човні. В цілому компанія Gallup в 2013 році опитала понад 130 тисяч респондентів, використовуючи при складанні вибірки імовірнісний метод. Опитування проводилося по телефону або очно залежно від того, наскільки розвинена телефонний зв'язок в країні. Для результатів по

кожній країні визначено межу похибки дослідження (величина помилки випадкової вибірки), який розраховується компанією Gallup для рівня достовірності 95% (рівень достовірності того, що результати опитування правильно представляють громадську думку всього населення країни).

Лідерами рейтингу стали Маньяма та США, ці країни мають тривалу історію благодійності, традиціям якої залишаються вірні донині. Дуже важливо і те, що щедрість громадян цих країн знаходить підтримку на державному рівні, зазначають автори рейтингу [6].

Україна, як втім, і Росія, знаходиться в самому кінці списку. Наша країна ділить 147-149-е місця з Грецією і Сербією. Низький рейтинг України, як, втім, і Росії, а також Білорусі, Молдови, Литви та багатьох інших країн колишнього СРСР, пояснюється насамперед ментальністю населення. За десятиліття радянської влади були ретельно викорчовані всі традиції благодійності.

Крім того, історія філантропії в Україні грішить частим використанням благодійних фондів для вирішення особистих проблем, що не є фактором який спонукає громадян до благодійної діяльності, а навпаки формує негативне ставлення.

Існує також і проблеми на законодавчому рівні, держава не стимулює приватну філантропію. В законах не прописані прийняті в сучасному світі схеми роботи благодійних фондів з донорськими грошима, що на даний момент, є великою проблемою, так як існує певний парадокс: благодійник від податку звільнений, а от благоотримувач - ні. Зрозуміло, що той, хто дає сім'ї хворої дитини гроші на покупку, наприклад, інвалідної коляски, платить податок за благоотримувача. Тому актуальним є внесення змін до чинного законодавства, що дасть поштовх до розвитку благодійної діяльності в Україні [4].

Державну підтримку філантропії слід також поширити і на забезпечення широкого інформаційного висвітлення благодійної діяльності та волонтерства. Держава може сприяти публікації в державних і недержавних ЗМІ матеріалів про благодійну діяльність, благодійні організації та добровольців. Держава могла б підтримати і процеси розвитку філантропічної діяльності, що розгортаються всередині самого співтовариства російських благодійних організацій. У числі таких дій слід згадати сприяння розвитку саморегулювання у сфері благодійності та волонтерства, включаючи законодавче забезпечення саморегулювання; підтримку, з урахуванням слабкості ресурсної бази благодійних організацій в Україні, формування системи виявлення та поширення кращої практики та розвитку інфраструктури масової благодійності та волонтерства. На регіональному та муніципальному рівні могли б отримати підтримку центри волонтерства: надання в оренду приміщень по державним (муніципальним) розцінками, бюджетне співфінансування; підтримка діяльності організацій, що забезпечують масовий збір пожертв та поширення їхнього досвіду. Державну підтримку через співфінансування доцільно надати і фондів місцевих співтовариств, оскільки ці фонди здійснюють професійний комплексний і системний підхід до розвитку благодійності на місцевому рівні,

сприяють залученню соціальних інвестицій бізнесу, а також приватних пожертвувань громадян для вирішення соціальних проблем місцевих громад.

В цілому реалізувати потенціал благодійності дозволяють комплексні зусилля з формування суспільної атмосфери філантропічної діяльності в нашій країні, необхідного і достатнього рівня довіри до донорів та благодійним організаціям, з розвитку інфраструктури, механізмів і технологій мобілізації філантропічних ресурсів та їх доведення до потребують філантропічної підтримці, щодо створення сприятливих для благодійності зовнішніх умов, які задаються політикою держави в сфері благодійної діяльності та реалізації громадських ініціатив.

Список використаних джерел

1. *Соціальна робота в Україні / За ред. В.Полтавця – К.; 2000.- 95 с.*
2. *Тетерский С.В. Введение в социальную работу: учебн. пособие / С.В.Тетерский.-М.: 2000. - 254 с.*
3. *Беневоленский В.Б., Мерсиянова И.В. Потенциал и пути развития филантропии / В.Б.Беневоленский, И.В.Мерсиянова. – К.; 2010.- 420 с.*
4. *Корпорация, социальная ответственность и местные власти. Модели эффективного сотрудничества // Сб. материалов по результатам исследования аспектов взаимоотношения корпораций и местных властей, а также системы межбюджетных отношений в РФ. – М., 2013.*
5. <http://delo.ua>
6. www.rsci.ru/grants/fonds/155.php

REFERENCES

1. *Sotsialna robot Ukraini / For Ed. V.Poltavtsya - K .; 2000.- 95 p.*
2. *Tetersky S.V. Introduction to sotsialnoyu job: Training. Allowance. - M; 2000. - 254 p.*
3. *Scientific publication Benevolensky VB Mersiyanova IV / The potential and the development of philanthropy - K .; 2010.- 420 p.*
4. *The corporation, social responsibility and local authorities. Models of effective cooperation // Digest materials on the results of the research aspects of the relationship of corporations and local authorities, as well as the system of intergovernmental fiscal relations in the Russian Federation. - M., 2013.*
5. <http://delo.ua>
6. www.rsci.ru/grants/fonds/155.php

Опилат Д. Н., студент студент группа ЦДТ -13м-1з Днепропетровского регионального института государственного управления

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТЬ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СОЦИУМА И ГОСУДАРСТВА

В статье рассматриваются глобальные проблемы современного социума, в контексте которой благотворительность приобретает онтологическое и гносеологическое значение. Цель исследования - раскрыть важность благотворительности, как фактора развития, обеспечивает повышение системных качеств социума, в котором сочетаются три ветви эволюции - естественный, социальная и деятельностная. В заключении, отметим что благодаря синергетического подхода в контексте развития новых стратегий

взаимодействия социума и государства, строится новое общество, вектором которого является глобальная парадигма развития.

Ключевые слова: *благотворительная деятельность; филантропия; общество; государственная политика; волонтерство.*

Opilat, Dmitri, student group CGA 13m-1d Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration

CHARITY AS A FACTOR OF SOCIETY: INTERACTION OF SOCIETY AND THE STATE

The article deals with global problems of modern society in the context of which the charity becomes ontological and epistemological value. The aim - to reveal the importance of philanthropy as a factor of development that enhances the quality system of society, which combines the three branches of evolution - natural, social and activity. In conclusion, we note that due to synergistic approach in the context of new strategies of interaction of society and the state, built a new society, a vector which is a global paradigm of development.

Keywords and phrases: charity; philanthropy; society; public policy; volunteerism.

*Дата надходження рукопису 04.06.2015 року
Рекомендовано до публікації 10.06.2015 року*